

РЕКОМЕНДАЦІЯ № R (85) 7

**КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ ДЕРЖАВАМ-ЧЛЕНАМ
ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В
ШКОЛАХ**

*(Прийнято Комітетом міністрів 14 травня 1985 року
на 385 засіданні заступників Міністрів)*

Комітет міністрів, відповідно до положень Статті 15.6 Статуту Ради Європи,

Вважаючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами з метою збереження та реалізації ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням;

Підтверджуючи зобов'язання в галузі прав людини, викладені в Загальній декларації прав людини ООН, Конвенції про захист прав людини та основоположні свободи, а також у Європейській соціальній хартії;

Беручи до уваги зобов'язання з освіти в галузі прав людини, взяті на себе державами-членами на міжнародних та європейських конференціях протягом останнього десятиліття;

На підставі:

- власного Рішення (78) 41 про «Викладання прав людини»;
- власної Декларації про «Нетерпимість: загроза демократії» від 14 травня 1981 року;
- власної Рекомендації № R (83) 13 щодо «Ролі середньої школи в підготовці молодих людей до життя»;

Ураховуючи рекомендацію 963 (1983) Консультативної асамблеї Ради Європи щодо «Культурних та освітніх заходів зі зменшення насильства»;

Визнаючи необхідність ствердження демократичних цінностей у контексті:

- нетерпимості, актів насильства та тероризму;

– повернення публічних проявів расистської та ксенофобської поведінки;

– розчарування багатьох молодих людей у Європі, яких торкнулася економічна рецесія та які усвідомлюють, що в світі й надалі наявна бідність і нерівність;

Отже, вважаючи, що протягом шкільного навчання всі молоді люди мають вивчати права людини як частину підготовки до життя в умовах плюралістичної демократії;

Будучи переконаними, що школи є спільнотами, які можуть та мають слугувати прикладом поваги до особистої гідності, різноманіття, терпимості та рівності можливостей,

I. Рекомендує урядам держав-членів, з урахуванням національних освітніх систем та відповідної законодавчої бази:

а) заохочувати викладання та вивчення прав людини в школах відповідно до пропозицій, що містяться у додатку до цього документа;

б) привернути увагу осіб та органів, до компетенції яких належить шкільна освіта, до тексту цієї рекомендації;

II. Доручає Генеральному секретареві передати цю рекомендацію урядам держав-учасниць Європейської культурної конвенції, які не є членами Ради Європи.

Додаток до Рекомендації № R (85) 7

Пропозиції щодо викладання та вивчення прав людини в школах

1. Права людини в шкільному навчальному плані

1.1. Розуміння та обізнаність у галузі прав людини є важливим елементом підготовки всіх молодих людей до життя в демократичному та плюралістичному суспільстві, частиною соціальної й політичної освіти та передбачає міжкультурне й міжнародне взаєморозуміння.

1.2. Концепції, що мають відношення до прав людини, діти можуть і мають засвоювати з раннього віку. Наприклад, ознайомлення з ненасильницькими методами розв'язання конфлікту та повага до інших людей можна планувати в дошкільному віці чи першому класі.

1.3. Можливості для ознайомлення молодих людей з абстрактними аспектами прав людини, наприклад, такими, що охоплюють розуміння філософських, політичних та юридичних понять, з'являться в середній школі, зокрема в межах програм таких предметів: історія, географія,

соціологія, моральна та релігійна освіта, мова, література, сучасний стан справ та економіка.

1.4. Права людини невід'ємно пов'язані зі сферою політики. Відповідно у процесі викладання прав людини необхідно завжди покликатися на міжнародні угоди і пакти; учителі не повинні нав'язувати учням власні переконання та залучати їх до ідеологічних суперечок.

1. Навички

До переліку навичок, пов'язаних із розумінням і підтримкою прав людини, відносимо такі:

1) інтелектуальні навички, зокрема:

– навички, пов'язані з усним і писемним мовленням, а саме: здатність слухати, дискутувати й захищати власні думки;

– навички, пов'язані з судженням, наприклад:

- добір і вивчення матеріалів із різних джерел, зокрема й засобів масової інформації, та здатність аналізувати їх і робити чесні й збалансовані висновки;

- уміння помічати пересуди, упередженість, стереотипи та дискримінацію;

2) соціальні навички, зокрема:

– розпізнавання та прийняття відмінностей;

– налагодження позитивних та рівних особистих стосунків;

– розв'язання конфліктів ненасильницьким способом;

– взяття на себе відповідальності;

– участь у прийнятті рішень;

– розуміння алгоритму використання механізмів захисту прав людини на місцевому, регіональному, європейському й світовому рівнях.

1. Знання, обов'язкові для засвоєння у процесі вивчення прав людини:

1.1. Вивчення прав людини в школах передбачатиме застосування різноманітних підходів з урахуванням віку та індивідуальних особливостей учнів, конкретних умов у школах та освітніх системах. Теми, обов'язкові для вивчення прав людини, мають охопити таке:

1) основні категорії прав людини, обов'язки та відповідальності;

2) різні форми несправедливості, нерівності та дискримінації, зокрема й сексизм та расизм;

3) особистості, рухи та ключові події, успішні й ні, у контексті історичної й сучасної боротьби за права людини;

4) основні міжнародні декларації й конвенції про права людини, такі як Загальна декларація прав людини та Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.

1.2. Викладання та вивчення прав людини має підкреслювати позитивні аспекти. Учні не повинні відчувати безсилля й розчарування, спричинені надлишком прикладів порушення та нехтування правами людини. Необхідно використовувати приклади прогресу та успіхів.

1.3. Результатом вивчення прав людини в школах має стати розуміння й прихильність до понять правосуддя, рівності, свободи, миру, гідності, прав і демократії. Таке розуміння водночас має бути свідомим і ґрунтуватися на досвіді та почуттях. Отже, школи мають створити умови, у яких учні зможуть відчувати емоційну причетність до прав людини та висловити власні почуття засобами театральних постановок, музики, інших видів мистецтва, креативного письма та за допомогою аудіовізуальних засобів.

2. *Шкільні умови*

2.1. Демократію найкраще вивчати в демократичному середовищі, де заохочують залученість до процесів, де думки можна відкрито висловлювати й обговорювати, де є свобода самовираження учнів і вчителів та де панує справедливість і чесність. Отже, належні умови є невід’ємним складником і передумовою ефективного вивчення прав людини.

2.2. Школи мають заохочувати батьків та інших членів спільноти брати участь у такій діяльності. Цілком прийнятна співпраця шкіл із неурядовими організаціями, які можуть надати інформацію, результати тематичних досліджень і долучити власний досвід проведення успішних кампаній з просування прав людини та гідності.

2.3. Школи та вчителі повинні позитивно ставитися до всіх учнів і визнавати важливість усіх їхніх досягнень – академічних і творчих, музичних, спортивних чи практичних.

3. *Підготовка вчителів*

3.1. Початкова підготовка вчителів має налаштовувати їх на той майбутній внесок, який вони зроблять у викладання про права людини в своїх школах. Зокрема такий:

1) мотивувати себе на виявлення інтересу до внутрішніх та світових подій;

2) мати можливість навчатися чи працювати в іноземній країні, або іншому середовищі;

3) здобути знання з виявлення та боротьби з проявами будь-яких форм дискримінації в школах і суспільстві та прагнути бачити й долати власні упередження.

3.2. Студентів та вчителів необхідно заохочувати до ознайомлення з:

1) основними міжнародними деклараціями й конвенціями з прав людини;

2) роботою та досягненнями міжнародних організацій, які опікуються захистом і просуванням прав людини, наприклад, шляхом візитів та ознайомчих відвідин.

3.3. Усі вчителі повинні мати можливості актуалізувати свої знання й навчатися нових методик шляхом підвищення кваліфікації, що може передбачає вивчення кращих практик викладання прав людини та розроблення відповідної методики і матеріалів.

4. *Міжнародний день прав людини*

Школи та заклади підготовки вчителів мають долучатися до відзначення Міжнародного дня прав людини (10 грудня).